

LAS OBRAS DE LAS MURALLAS DE GERONA (1362-1685)

NOTAS DOCUMENTALES PARA SU HISTORIA

POR

JOSÉ M. MADURELL Y MARIMÓN

Complemento del proceso histórico de las obras de fortificación de la ciudad de Gerona, caracterizadas por la construcción de fosos, murallas, torres, etc., en parte documentalmente dadas a conocer por los acreditados historiadores José Coroleu¹ y Emilio Grahit,² hoy nos es dado ofrecer otras referencias entresacadas del Archivo de la Corona de Aragón y del Archivo Histórico de Protocolos de Barcelona, con miras a contribuir al mayor conocimiento de diferentes fases y periodos de la edificación de tales fortalezas, a partir del reinado de Pedro el Ceremonioso, es decir de aquel monarca tan afectado por las obras públicas,³ hasta el periodo de Carlos II, en la ocasión del sitio de la ciudad ducal por los franceses.

El repertorio de documentos de archivo dispersos, base de los presentes comentarios, se inicia con los capítulos y ordenanzas dictados por Pedro el Ceremonioso, entre 4 y 5 de julio de 1362, sobre la práctica de las obras de las murallas de la ciudad de Gerona. En primer lugar, nuestro monarca disponía la construcción de una sólida muralla en la *Torre del Call*, edificación de otra torre y de complementarias *bestorres*, en la forma y condiciones especificadas en dichas ordenanzas, no omitiéndose indicaciones precisas de las obras protectoras de la iglesia de Sant Feliu, aparte de la fábrica de una bella portada, con puerta falsa, en el portal de

¹ JOSÉ COROLEU E INGLADA, *Noticias históricas sobre las murallas de Gèrona*, «Asociación Literaria de Gerona». Certamen 1888.

² EMILIO GRAHIT, *Las murallas de Gerona*, «Revista de Gerona», 13 (1889).

³ JOSEP M. MADURELL I MARIMÓN, *Pere el Ceremoniós i les Obres Públiques*, «Miscel·lànea Finke. D'història i cultura catalana». Analecta Sacra Tarraconensia (Barcelona 1935), págs. 371-393.

la *Font de les Ballesteries* y aún pertinentes disposiciones para el derribo de los albergues que fueren necesarios (doc. 1).

Cuatro años después, a 27 de octubre de 1366, nuestro monarca, requería y rogaba al Cabildo Catedralicio gerundense, contribuyese a las obras de los muros y fosos de la ciudad de Gerona, en forma similar como ya lo habían practicado las Canónicas de Barcelona y Valencia, y los clérigos para las obras de las murallas de ambas ciudades (doc. 2).

Nuestro monarca, a 31 de agosto de 1368, escribía al baile gerundense de que la obra de la muralla vieja así como la nueva, cesaban por falta de moneda, ya que tanto los jurados como los del Consejo de dicha ciudad no se avenían sobre la manera de contribuir a tales trabajos constructivos. Exponía luego los grandes y posibles peligros que sobrevendrían por la pérdida de la ciudad, mayormente ante el peligro de invasión de las grandes compañías concentradas en Provenza y Francia. Por ello, dicho dinasta, ordenaba que los jurados y los del Consejo gerundense se ajustasen y reuniesen en el monasterio de frailes menores para la obtención de dinero para la prosecución de las antedichas obras (doc. 3).

Con fecha de 4 de octubre del mismo año, Pedro el Ceremonioso expedía una misiva a Humberto de Fonollar y a los jurados y prohombres gerundenses, sobre la continuación de las obras de la muralla vieja y nueva. En la misma carta se alude a las señales de la Bellaguarda convenidas con Berenguer de Abella para el aviso de la entrada de gentes de armas y número de las mismas (doc. 4).

Ramón Calvet, Bartolomé Avellaneda y Bernardo Vilar, comisionados reales de las obras de los fosos y murallas de los arrabales de Gerona, así como para el derribo de albergues y expropiación de posesiones necesarios practicar para tales edificaciones; valoración de las propiedades afectadas por las mismas; pago de las correspondientes indemnizaciones, aparte de otras facultades convenidas de acuerdo con los capítulos firmados con la comunidad de los referidos arrabales.

Como quiera que Francisco Pereta, ayudante de cámara de su majestad y Francisco Boix, portero real, se les expropiaba parte de sus fincas sin valorarlas, expusieron su caso al Rey, el cual a 23 de marzo de 1369, ordenaba a aquellos comisionados que cuidasen de indemnizar a los afectados por dichas expropiaciones por cuenta de la aludida comunidad arrabalicia (doc. 5).

Para la obra del foso y muro del arrabal del Mercadal, nuestro monarca, desde San Mateo, a 15 del siguiente mes de mayo, disponía que fuese construido a base de contrapared de piedra y cal, *sia alamborat ab paret de pera e de calç*, a expensas de la ciudad. Así consta en la real epístola dirigida a los jurados y prohombres de Gerona y al maestro Bernardo Ça-Riera y Pedro Dez-Prat, obreros de la muralla nueva (doc. 6).

Desde la misma villa de San Mateo, tres días después, Pedro el Ceremonioso, en carta dirigida a Pedro Pallarés, baile de Gerona, o a su lugarteniente, se lamentaba de que la obra comenzada en el arrabal del Mercadal no se continuaba como debía, manifestando que si los habitantes de aquél y demás vecinos de la ciudad fuesen sabedores del peligro en que podrían incurrir por el cese de la edificación de dichas murallas y fosos, de noche y día entenderían totalmente en terminarlos. Por ello ordenaba la continuación de tales trabajos, de los que cuidarian dicho baile o su lugarteniente, junto con el obrero Ramón Calvet y los vecinos de dicho arrabal Juan Rovira y Pedro Ferrer, por ausencia de los demás obreros. Nuestro monarca en dicha misiva, escribía amplias instrucciones que no resumimos para remitir al lector al texto de la misma (doc. 7).

La negligencia en el cumplimiento del aludido real mandato por parte de Pedro Pallarés, baile de Gerona, y de su lugarteniente, dio motivo para que casi dos años después, desde Tarragona, a 23 de marzo de 1370, el rey Pedro, les instaba para la continuación y total acabado de la obra de las antedichas murallas y fosos del arrabal del Mercadal (doc. 8).

Pedro el Ceremonioso, desde Barcelona, a 4 de marzo de 1373, requería a los jurados y prohombres gerundenses para la necesaria y rápida terminación de las ordenadas fortificaciones, ya que lo contrario representaría un riesgo para la posible pérdida de la ciudad, ya que las actuales murallas no eran defendibles ante el enemigo y en evidente peligro de la *Força Vella* (doc. 9). Con la misma finalidad su majestad escribía al veguer y baile de Gerona o a sus lugartenientes (doc. 10).

En otra misiva de nuestro dinasta, calendada a 25 de julio del siguiente año, dirigida a Galcerán de Vilarig, capitán de Gerona, mostraba su complacencia por el inicio de la obra del foso del arrabal del Mercadal gerundense, recomendándole que urgentemente y con gran diligencia, continuase el despacho de dicha obra de forma que pudiese defenderse de los enemigos (doc. 11).

El puntual cumplimiento de los pagos estipulados por razón de tales obras, movió a nuestro dinasta, durante su estancia en Tamarite de Litera, a 6 de febrero de 1375, en aquel entonces, sabedor de la adjudicación en pública subasta de la obra de la muralla al mercader gerundense Bernardo Ferrer, el cual dentro de breve plazo, por cierta cantidad o tanto alzado de moneda, pagadera en determinados plazos y bajo ciertas formas y condiciones estipulados en los capítulos ordenados y firmados, especialmente autorizados por el notario Bonanato Nadal, a 15 de enero del mismo año. Por ello el rey Pedro, hubo de ordenar a los jurados gerundenses y al cambista Ramón Madir, síndico y procurador de tales obras, cuidasen del efectivo abono de las correspondientes sumas de dinero. Un párrafo adicional a la misiva, alude a la licencia para la extracción de piedras de las canteras (doc. 12). El contenido de esta real epístola, fue ratificado por el mismo monarca, desde Lérida, en carta dirigida al veguer y subveguer de Gerona (doc. 13).

Preocupado por las obras de las murallas ordenadas practicar en el arrabal de Sant Feliu de Gerona, Pedro el Ceremonioso, desde Lérida, a 14 de abril de 1375 otorgaba licencia y pleno poder a los vecinos de aquél, para reunirse y elegir una persona o personas para proceder a la imposición de tasas o repartos para atender al pago de tales construcciones (doc. 14). En la misma fecha, su majestad instaba al capitán Galcerán de Vilarig para el efectivo cumplimiento de las obras de fortificación de dicho arrabal, disponiendo que los jurados, consellers y obreros de las otras obras similares de dicha ciudad ducal, mensualmente librasen ciertas sumas de dinero procedentes de la comunidad gerundense (doc. 15) a los obreros del arrabal santfeliuense.

La paralización de las obras de las murallas del Mercadal dio motivo a que el rey Pedro desde Barcelona, a 25 de enero de 1376, remitiese una carta al infante Juan, su hijo primogénito, en cuyo preámbulo exponía que los lugares sin fortificar estaban en peligro de quedar destruidos, y como el aludido arrabal ocupaba gran parte de la ciudad, su pérdida sería en grande e irreparable daño, disminución y despoblamiento de la urbe, por lo que eran necesarias la ejecución de tales proyectadas obras (doc. 16). En la misma fecha, nuestro soberano escribía a Pedro Boil, encargado de las susodichas edificaciones, para que sin dilación cuidase de terminirlas (doc. 17).

Otra parte de la ciudad ducal afectada por similares obras, fue la del burgo de San Pedro. Así lo certifica la epístola de Pedro el Ceremonioso, firmada en Barcelona a 21 de junio de 1378, mandada expedir a Pedro Dez-Prats y Luis Estruc, obreros de las murallas y fortalezas de Gerona, ordenándoles el pronto amurallado y fortificado de aquel burgo, manifestándoles que el abad y monasterio de Sant Pere de Galligans, de buen principio habían avanzado el abono de su contribución a la obra, aparte de determinadas instrucciones sobre la efectiva aportación de aquellas personas obligadas a tributar, en la forma expresada en los capítulos formalizados entre la Ciudad y los foráneos del bailio y veguerio gerundense (doc. 18).

En un intervalo de casi siete años Pedro el Ceremonioso, durante su eventual estancia en Besalú, a 23 de enero de 1385, escribía a Francisco de Sant Climent, capitán de Gerona, insistiendo en la perentoria necesidad de la fortificación del arrabal del Mercadal, dando instrucciones para que con personas a él bien vistas, reconociesen el espacio que ocuparían las murallas y fosos, y determinasen los edificios a derribar, aparte de otras indicaciones sobre las contribuciones a exigir en pago de las aludidas obras (doc. 19).

Durante su estancia en Gerona, el rey don Pedro, a 30 de octubre del mismo año, escribía a Andrés Guerau, para manifestarle estar ciertamente informado de que con gran cuidado y diligencia había trabajado y trabajaba en la construcción del muro y foso iniciada en el Mercadal, para que fuese continuada y llevada a perfección, ya que por voluntad real fue comisionado como obrero y veedor de tales obras por los habitantes del citado arrabal. Ello no obstante, ordenábale cuidase de la continuación de las obras iniciadas y, al propio tiempo, mandaba a todas las personas que en dichas labores constructivas debían intervenir, o a las que contribuyesen en cualquier manera, a fin de que dichas obras se realizasen sin retardo alguno, previniendo el caso de los incumplidores y sobre la forma en que éstos deberían ser requeridos (doc. 20).

Con el deseo del logro de mayor perfección de la iniciada obra de la muralla del Mercadal, Pedro el Ceremonioso, a 26 de abril de 1386, escribía a los jurados y baile de Gerona, manifestándoles se complacía en enviarles a su secretario Bartolomé Ça-Avellaneda, rogándoles diesen crédito a cuanto les manifestase, ya que estaba plenamente informado de su intención (doc. 21).

Dos meses después, a 25 de junio, el rey Pedro mandaba una epístola al baile, jurados consellers y a todo el Consejo General de Gerona, así como al lugarteniente de baile, recordándoles las órdenes dadas en diferentes cartas, sobre el efectivo abono de los siete mil florines destinados a la fábrica de las aludidas fortificaciones del Mercadal gerundense.

Como quiera que las obras ejecutadas, según nuestro monarca, no correspondían a las convenidas practicar de acuerdo con la antedicha suma de dinero. Si bien por su parte los habitantes del Mercadal afirmaban haber cumplido con sus obligaciones.

Sigue una real misiva complementaria, dirigida a los mismos destinatarios de la carta anterior, y con idéntica fecha, en la que, en primer lugar, se da breve referencia de los capítulos formalizados por razón de dicha proyectada obra, en uno de cuyos pactos se estipulaba que la contrapared «alambor» solamente sería de dos palmos y medio de grueso por cana, de fundamento a fundamento, pero que por necesidad y orden del Rey el espesor alcanzó ocho palmos, unos lugares con otros. Sigue luego una indicación precisa de que las torres de la muralla fueron alzadas por orden del monarca, obra complementaria a la que aquellos contratistas eran obligados.

Su majestad ponía además de manifiesto como, atendida la disposición y situación de la ciudad y la malicia del tiempo, convenía que dichas obras fuesen apresuradamente terminadas y dicho arrabal resultase defendible, tal como él deseaba y quería se hiciese. En esta misma real epístola, siguen instrucciones precisas para facilitar el abono de la contribución de las obras de dichas fortificaciones (doc. 22).

En los últimos días del reinado de Pedro el Ceremonioso, éste se mostraba aun afectado por las obras de las murallas del Mercadal, según es de ver en la carta calendada a 1 de diciembre de 1386, en la que recordaba a los jurados gerundenses, la orden dada para la terminación de tales edificaciones (doc. 23), las cuales malogradamente no pudo ver acabadas.

Es conocida la destacada importancia que corresponde a la ciudad de Gerona, dentro la general de Cataluña, en los años que abrazan la guerra civil en tiempo de Juan II de Aragón, y como la contienda repercutió no sólo en sus sufridos moradores si que también en las murallas que los encerraban. Así nos lo atestigua la curiosa reunión convocada por los jurados el día 3 de mayo de 1473, en virtud de la cual fueron llamados los al-

bañiles Antonio Sureda, Juan Agosti *magistrum operis sedis*, Francisco Bohet, Jaime Geronés, Juan Exoli y Miguel Geroní para que vieran y reconocieran la *Torra grossa del portal dels albadivers e lo dit portal* y así «han vist que los revolts del dit portal, la hun que es defora del portal e laltre de dintre son cremats e sclafats e permutats en avall de tal manera que san a desfer e repararlos, en tal forma que tornen en lo degut e fortalresa en que staven ab ponts, pedres picades de nou e bona calç. E mes avant feren relacio que han vista la dita torra grossa e aquella han plomada e han vist e conegut que la dita torra s'es tirada en vers Onyar algun tant» que no ofrece peligro, pero que es aconsejable que por la parte del río y por debajo de la torre se construya una «paliçada de pals de vern verts de longitud de 11 a 12 palms». Las obras se llevaron a cabo toda vez que el día 14 del meritado mes, se pagaba a Juan Exoli «pedrer de Gerona ix sous per jornals de treballs de apuntalar e adobar lo portal dels albadivers qui va del camí del Carme e de Sant Feliu que era molt gastat e cremat durant la guerra».

En la misma época y con ocasión de la invasión francesa del Rosellón, sitio de Perpiñán, pérdida de Elna y entrada en el Ampurdán, los jurados dictaron unas ordenaciones para mejor conservar la ciudad y «volents provehir a la conservacio del stat de la Majestat del Senyor Rey *qui vuy se trobe present en la dita ciutat*, e encara a la conservacio e indemnitat de la ciutat», en cuanto a las murallas, ordenaron «esser fets reparos de beluharts, de corredors de muralla, e de les falces de Sant Pere de Galligans, e de tapament de portals, e daltres coses qui han occorregut esser necessaries a la defensio e conservacio de la ciutat».⁴

Nota curiosa referente al proceso histórico de las murallas gerundenses, corresponde a la licencia expedida en Gerona, a 28 de junio de 1574, por Ferrando Maymó, lugarteniente general del bailío de dicha ciudad y procurador real en Cataluña. La aludida concesión autorizaba el derribo de parte de la muralla construida en el extremo de la *plaça de les Cols*, hacia el río Oñar, construyendo parte del muro nuevo, *demolendi partem muri constructi in capite platee de les Cols dicte civitatis, versus rivum de Onyar, et construendi quandam partem muri novi*.

⁴ Archivo Municipal de Gerona, *Manual de acuerdos de 1473*, fol. 204; *id.* de 1475, fol. 4. Notas facilitadas por nuestro amigo el Archivero Municipal de Gerona, D. Luis Batlle y Prats.

Por su especial interés transcribimos parcialmente algunos de los párrafos de la contestación a la súplica de los jurados gerundenses, que dicen así: *...que desijant vosaltres embellir la dita ciutat, haviau determinat de creixer y allargar la plassa vulgarment dita de les Cols, y per ço convé enderrocar un tros de la muralla que està cerca de aquella... y atés que circa de les muralles ha algunes carniceries, aquelles se pugan mudar en altra part...*

E a vosaltres e a la dita ciutat sia lícit y permés enderrocar un tros de muralla construida al cap de la plasa de les Cols de dita ciutat, devés lo riu de Onyar, que és de llargària de vint y vuyt canes cana de Barcelona, y de altària de sinch canes, set palms y un quart, sens los merlets y de gruix de vuyt palms y mig per tot.

E no res menys pugan fer e o fer fer y de nou construhir un altre tros de muralla nova devés lo riu de Onyar y junt a dit riu, la qual per ésser tant prop del dit riu se haia de fer de vuyt palms y mig de grossària fins a flor de la terra, y d'equi amunt de gruix de tres palms y mig.

E la dita muralla nova distant de la dita muralla vella, vuyt canes; e arribant dita muralla nova junta a Onyar fins a uns fonaments de pedra vells que aquí se son trobats.⁵

Poco más de un siglo después, durante el reinado de Carlos II, fue necesaria la práctica de obras y fortificaciones en las montañas de la ciudad de Gerona; por lo que a 7 de enero de 1676, fueron protocolizadas las condiciones y la taba o tarifa de precios a tantos alzados de las susodichas edificaciones, las cuales constan como adjudicadas a Francisco Puig, maestro albañil de Barcelona.

Por pactos convenidos, dicho empresario debería sujetarse a lo estipulado en diferentes apartados del contrato, especialmente sobre condiciones técnicas y económicas. El contratista Francisco Puig, en garantía del cumplimiento del contrato, presentaba como fiadores o avalistas a sus compañeros de profesión Miguel Rossell, Jacinto Carol y Jerónimo Poses (doc. 24).

El adjudicatario de las obras de los fortines gerundenses, Francisco Puig, cuatro días después acogía como consocios de las mismas, a los maestros de casas barceloneses Miguel Rossell, Jacinto Carol, Jerónimo Poses y Juan Termens (docs. 25 y 26).

⁵ A. C. A. (=Archivo de la Corona de Aragón). R. P. (=Real Patrimonio) Clase 7.ª AB, n.º 44, fol. 40. Nota inédita facilitada por D. José M.ª Serra Rosselló.

Finalmente, a 2 de marzo de 1685 fue formalizada el acta de la fábrica de diferentes fortificaciones de la ciudad de Gerona, entre Damián Caro de Montenegro, veedor o inspector general del Ejército de Cataluña, en nombre del Rey, y Francisco Bouera, por sí y en representación de Francisco Puig y Jacinto Carol, todos maestros albañiles.

En la parte expositiva de dicha acta, se declara que los citados maestros, a 13 del pasado mes de enero, presentaron un pliego al marqués de Leganés, virrey y capitán general, en el que representaban como habían entendido se habrían de proseguir las fortificaciones de la plaza gerundense, que corrían por cuenta del empresario Juan Navarro, a saber el baluarte de la Merced y la torre que se levantaba sobre el portal de Santa María, que dicho contratista obraba a un tanto alzado. Por su parte dichos maestros albañiles peticionarios, se ofrecieron a practicar las mismas obras un diez por ciento más barato del tanto alzado convenido con el citado adjudicatario. Se alude luego a la oposición de Juan Navarro a dicha rebaja.

Previo informe del inspector general, su excelencia, con decreto de 4 de febrero, fue dado de baja aquel primitivo empresario y rematadas las obras a favor de dicho Bouera y sus compañeros, por lo que éstos se avinieron a las cláusulas y obligaciones ampliamente consignadas en la predicha acta, presentando como fiadores o avalistas de todos dichos asociados a Juan Avellá, labrador, José Serra y Andrés Bellón, carpinteros de Barcelona (doc. 27).

DOCUMENTOS

1

Julio 1362

Capítols e ordinacions fetes per lo senyor rey sobre les obres e murs qui's deuen fer en la ciutat de Gerona.

Mana e vol lo senyor rey que la Torre del Call, en la qual se tenen los presos, al cantó d'en Vilella, jubeter, se faça mur bo e fort e ferm e alt prou, ab vall ample de .XL. palms, e prengen de .vi. cases. E en lo dit cantó se deu fer una Torre bona e covinent, la qual respona a la desús dita altra Torre. E d'aquesta Torre entró al cantó del vall del alberch d'en Lapart, se face mur a la part de l'aygüa, bo e alt e ben defenent, a que's puxe correr dalt. E en alguns lochs, là on necessari serà, de baix e en lo dit mur, haje bestorres en alguns lochs, axi com se pertanyerà, obertes a la part de dins, e que sien tals les bestorres que aperençen lo mur, e si puxen fer verdesques bones e grans. E en lo dit mur haie lanceres longues, per ço que donen claror al carrer, e encara trencar alguns archs e fer çel, per ço que'l carrer sie ben clar. Exp.

Item, que'n lo dit cantó d'en Lapart, se faça una Torre bona e covinent semblant d'aquella que's fa en lo desús dit cantó d'en Vilella. E que les dites torres sien tals, que responen la una a l'altre e's miren e's vejen, la una l'altre, ço es saber, en lo cap là on s'an a defendre. Exp.

Item, que la dita Torre d'en Lapart entro al mur antich, se face un mur semblant d'aquell qui's fa en lo front de la Torre del Call. E puis que's seguesca lo mur vell ben capçat dalt e bé a punt entro a la esgleya de sant Faliu. E mana lo senyor rey que la esgleya de sent Feliu sia ben capçada e vallejada a totes parts, là on vall se porà fer. E que la claustra sia derrocada e que'l vall pas per la dita claustra. E là on no se porà fer vall que si facen trencades e altres coses perquè la esgleya se defena per si mateixa. Axí emperò que la dita esgleya romanga sens empits a la part de la Força Maior. Exp.

Item, vol lo senyor rey que en aquella volta, en la qual es lo Portal de la Font de les Ballesteries, que respon a l'ayga d'Onyar, sie fet un portal bell e covinent, ab una porta falsa que sie bona e ben feta e ben sotil, maciça e forta. E les agulles de ferre que seran en lo cap de la porta falsa caladiça, sien ben grosses e longues, en manera que l'aygua que ve de la part damunt de la

font, puxa exaguar sens tot empach. E que sobre lo dit portal sie una d'aquelles bestorres que's deuen fer en lo mur, segons que damunt és dit. Exp.

Item, que de la Torre maior de sobre porta a la dita esgleya se face un pont de fusta tal, que hom lo puxa levar yverçosament, si mester serà. Vol emperò lo senyor senyor rey que aquesta torre, que es tan prop de la esgleya de sent Feliu, sie alçada tant que sie en totes guises senyora de la dita esgleya, e encara com la esgleya li volgués dar dampnatge que no fos eixella (?). Exp.

Item, vol e mana lo dit senyor rey que, en aquella part on serà necessari, sien derrocats tots los alberchs qui s'acosten al mur, e encara escapçats e baxats, e baxats alguns alberchs, axí com serà necessari, e dels quals porien dar dampnatge a la Força, en guisa que'ls dits alberchs sien luny de la Força, ço és, en lo loch pla per .XL. canes, e en lo loch rast per .XX. canes. Exp.

Encara vol e mana lo dit senyor, que en los murs e torres e valls de la dita ciutat, se facen totes altres obres que'l bisbe e en Guillem de Canet, obrers de les dites obres, conexeran que a fer facen a bon enteniment. Exp.

Item, vol lo senyor rey, que del alberch de na Palolla, per ço com ne porie venir dampnatge a les Ballesteries, sie levat, tant que no hi romanga sinó .I. sostre. E açò's face com serà mester. Exp.

Dominus rex mandavit mihi

Bernardo de Pinos

A. C. A., reg. 1074, fol. 159 v. Documento intercalado entre otros dos fechados a 4 y 5 de julio de 1362.

2

Barcelona, 27 octubre 1366

En Pere etc. Als amats nostres los del Capítol de Gerona. Salut e dilecció.

Com los jurats e prohomens de Gerona, per manament e ordinació nostra, haïen comensat de fer notable mur en certa part de la ciutat, e la hobre del dit mur haïen continuada entro ara que s'en van lexan, per tal, entre les altres coses, car vosaltres ne los altres clergues de la dita ciutat no volets contribuir ne ajudar a fer los dits murs e los valls que si han de fer per defensió d'aquella ciutat, ans havets menats e menats per noves los dits jurats e promens, dients que ho farets, e puys no'n fets res, la qual cosa torna en turbació de la dita obra que's fa per lo bé de la cosa pública d'aquella ciutat, e encare de totes ses comarques, de les quals hobres vosaltres si bé o voliets fer, sens dir e pregar, deurets ésser endressadors.

E nos qui som príncep e senyor e guarda del bé de la cosa pública, no de-

iam sofrir, que per durea vostra ne dels altres clergues, aytal hobra com aquesta çes, car no'ns és de novell fer provisions en aytal fet, maiorment, com fets semblants en les pus notables ciutats de nostra senyoria, se haia dins breu temps esdevenguts.

Per ço us requerim e pregam, que encontinent sens altra tarda, paguets e contribuïats e ajudets en les hobres dels dits murs e valls, axi bé com los dels Capitols de Barchinona e de València e los clergues de les dites ciutats han ajudat e contribuït e pagat en les obres dels murs e valls d'aquelles.

En altra manera, per aquesta matexa, manam als veguer e batlle de Girona, sots pena de cors e d'aver, que encontinent sens altra tarda, vos en forcen e destrenguen en e ab totes aquelles maneres de que a ells serà bé vist.

Dada en Barchinona, sots nostro segell secret, a XXVII dies d'octubre en l'any de Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXVI. Rex Petrus.

A. C. A., reg. 1203, fol. 43 v.

3

Barcelona, 31 agost 1368.

Lo rey.

Entés havem que la obra del mur, axi vell com del qui novellament se era començat, en Girona, cessa per defalliment de moneda, car los jurats, ne los del Consell de la ciutat no's poden e no volen concordar sobre la manera de la contribució de la obra dels dits murs vell e nou.

Perquè nos veents los grans perills que's porien seguir a nos e a la cosa pública de nostre regne, si la ciutat damunt dita se perdia, majorment per les grans companyes qui son en Proença e en França, les quals menacen que entraran en nostre regne, havem deliberat, e axi com a pare e ledesme administrador del alt e magnífich infant en Johan, primogènit nostre molt car, duch de Girona e comte de Cervera, a vos dehim e manam:

Que sots pena de la nostra ira, e encara sots pena de cinchcents morabatins d'or, encontinent, vistes les presents, façats ajustar tots los jurats, e tots los del Consell de la ciutat, al monestir dels frares menors d'aquella, e ajustats que'ls haurets fets escriure ab escrivà públich, tots lurs noms e posats pena a cascun d'ells de .C. morabatins d'or, que no isquen del dit monestir entro haien ordinada, entre ells, manera tal, que's pusquen haver diners per la dita obra, de guisa que de present continuen les obres dels dits murs vell e nou, ço és, del mur vell, en una partida, per ço car hi ha menys a fer; e del nou, en dues partides poderosament, en tal manera que les dites obres se complesquen presentament.

E la dita ordinació vos no acceptets, sinó veyets que tantost se puixa menar a exequió, la qual exequió volem que vos façats e no guardets amor a favor de negú.

E si per ventura per complir les dites obres, ells volen vendre censals ne violaris, digatlos, de part nostra, que a nos plaia e y consentim.

Màs emperò que'ls diners sien lliurats als obrers dels dits murs per ço que no's convertesquen en altres usos, sinò en fer les dites obres.

E si algú o alguns seran tan atrevits que cayguen en les penes, que vos los posarets, escrivits los noms d'aquells, e fets los nos saber per letra, car nos trametrem aquí .i. porter qui farà la execució contra ells e lurs bens, per rahó d'aquelles.

E no res menys, vos manam, que tots affers lexats, axseguescats e compliscats totes altres provisions per nos ja fetes, per rahó de les dites obres, los quals los dits obrers o jurats nos mostraran.

E guardatvos que a negú no façats gràcia de les penes, car nos les nos reservam.

E fetnos tantost resposta de ço que haurets fer, per ço que sapiam si y havets hauda aquella diligència que cové.

E si per ventura ells dien que'ls clergues de Gerona no y volen contribuir, no estigats per aço, màs diguen quines provisions volen que y façam, que aquelles hi farem, si aquelles que y havem fetes no y son bastants.

E digatlos que nos fem murar tots los lochs notables de Cathalunya, e que no soffererien que Gerona, que és quaix en frontera, estigués sens mur, car poch valria Gerona, si lo pus bell que y és, era cremat, ne enderrocat; e que si ells amaven si mateys, sens nostre manament, o farien, guardant la gran avinentesa que han de obrar, e ço que és ja procedit en les dites obres.

Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, lo derrer dia d'agost del any mil.ccc.sexanta huyt. Rex Petrus.

Fuit directa baiulo Gerunde

Dominus rex misit signatam

A. C. A., reg. 1222, fol. 54 v.

4

Barcelona, 4 octubre 1368.

Lo rey.

Vostra letra havem rebuda e responemvos que havem per bé, car ab tota diligència entenets que lo mur vell de la ciutat de Gerona sia mes a son punt. E axi meteix car fets recollir les viandes e bens e gents de la vegueria dins la ciutat. E en aço volem que vos capità, façats totes aquelles provisions que fer se

puxen. Però volem que si a la obra del mur vell era mesa en estament, tantost donets tot aquell loch que dar se puxa que'l mur novellament començat se faça, e si de present se pot fer alcuna obra, per tal que les gentes entenen que nos volem que's faça, plaunos e volem que ho façats, que a la veritat dins aqueix mur, com deu que sia fet, serà tot lo millor e lo pus bell de la ciutat, e serà prou ample a les gentes de la dita ciutat.

Quant en aço que vos capità nos fets saber dels [senyals] de la Bella Guarda, que havets empreses ab mossèn Berenguer de Abella, volem que li escrivats e que tingue aytal forma, ço és, que quiscun milenar de les gentes d'armes que entraran, faç de nits .I. faró, e de dies una fumada. E si eren .M.D. que'n faça .II. e si eren .M.CCC. (?) e menys, que'n faça .I., e ab tant hom se porà mils provehir.

Dada en Barchinona, sots nostre segell secret a .IIII. dies d'octubre del any M.CCC.LXVIII.

Fuit directa Umberto de Fonollario, et juratis ac probis hominibus civitatis Gerunde.

Fuit missa sigillo annuli domini regi sigillata.

A. C. A., reg. 1347, fol. 61 v.

5

Barcelona, 23 marzo 1369

En Pere etc. Als feels nostres en Ramon Calvet, Barthomeu Avellaneda e en Bernat Vilar. Salut e gràcia.

Com segons que de cert havem entés, vosaltres siats deputats per nos e ordenats a fer obrar los valls e murs dels ravals de la ciutat de Gerona, los quals son no ha molt començats. E no res menys a fer enderrocar alberchs e pendre dels vergers e d'altres possessions, situades en los dits ravals, necessàries als dits mur e valls, e stimar aquelles, e les estimes d'aquelles per vosaltres fetes fer pagar a aquells de qui son, ab les messions de aquen fahedores, segons que aquestes coses e altres més largament se contenen en los capitols fets e fermats per la comunitat dels ravals dessús dits e per nos confirmats.

E per ço haïam entés per part d'en Francesch Pereta, ajudant de la nostra cambra e Francesch Boix, porter nostre, que vosaltres a obs de les valls e obres dessús dites, volets pendre alguna partida de lurs vergers e possessions, sens alguna estima. E com ans de totes coses deiats estimar ço que'ls pendrets de lurs possessions, e la estima fer pagar per la dita comunitat.

Per ço a humil supplicació dels dits nostres domèstichs a nos feta, vos de-

him e manam, sots pena de .CC. morabatins d'aur, que no ocupets ne prengats res dels dits vergers e possessions, contra volentat dels dits supplicants, si donchs no era estimat, la qual estima los fos pagada ans que més avant proceissets, segons forma e tenor dels dits capitols. En altra manera, si aço no vòlets fer, ço que no creem, nos manam ab aquesta present, al batle de Gerona, que axi per la dita pena, com per la dita estima pagadora als dits supplicants, per la rahó dessus dita, vos e cascun de vos forç e destrenga fortment, segons forma e tenor dels capitols dessus dits, totes excepcions e frivoles excusacions a part posades.

Dada en Barchinona, a .XXIII. dies de març, en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LX.IX. Visa R.

A. C. A., reg. 742, fol. 138 v.

6

San Mateo, 15 mayo 1369

En Pere, per la gràcia de Déu, rey d'Aragó etc. Als feels nostres los jurats e prohoms de la ciutat de Gerona, e a mestre Bernat Ça Riera, e a'n Pere dez Prat, obrers del mur nou qui's fa de present en la dita ciutat. Salut e gràcia.

Jatsia en la carta de la ordenació per nos feta sobre lo vall e mur faedors en lo raval del Mercadal de la dita ciutat, se contenga que'l dit vall sia alamborat ab paret de pera e de calç, a messions comunes de la dita ciutat.

E segons que hayem entes, los obrers del dit Mercadal vos haien request que lus ministrassets mesions a fer lo dit alambor, però vosaltres allegant, segons que's diu, que nos havem ordonat que lo dit mur comensat sia complit ans que altres obres se facen en la dita ciutat, les dites messions lus havets recusades e recusats ministrar.

On com nos vullam que'l dit alambor de present sia fet, segons que en la dita carta se contenen, e encara com no y fos contengut, vosaltres de bona rahó a aço no deuriets contrastar, car la obra del dit vall, sens lo dit alambor seria quaix inútil o en breu temps resada, car les ribes son de tal disposició que sens alambor no's tendrien, e los habitants del Mercadal haien pagada lur part en les dites obres del mur, axí, com los altres de la ciutat e son aparellats de pagar d'aquí avant.

Per ço a vos dehim e manam espressament e de certa sciència, que encontinent als dits obrers o habitants del Mercadal ministrets messions al dit alambor necessàries, la dita ordinació contrària si alcuna ni ha, la cual no entenen que en aquest cas haia loch, no contrestant.

Dat, en la vila de sent Mateu, a .xv. dies de mayg en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXVIII. sots nostre segell secret. Rex Petrus.

Dominus rex mandavit michi
Bartholomeo de Avellaneda

A. C. A., reg. 1227, fol. 88 v.

7

San Mateo, 18 mayo 1369

En Pere, per la gràcia de Déu, rey d'Aragó etc.

Al feel nostre en Pere Pallarés, batle de Gerona o a son lochtinent. Salut e gràcia.

Entés havem que la obra del vall que s'és començada en lo raval del Mercadal de la dita ciutat, cessa o no's continua tam bé com deuria. E si los habitants del dit raval, e'ls altres de la ciutat, sabien o's pensaren lo perill e dampnatge que porien encòrrer per cessament de les obres dels murs e valls, de nits e de dies, entendrien en aquelles tro fossen acabades. Mas aço par que roman-ga axi per colpa dels obrers qui no fan continuar la dita obra, segons que deuri-en, com d'alscuns qui follament s'esforcen de torbar aquella.

Perquè nos volents la dita obra ésser ab acabament continuada e feta, a vos dehim e manam, expressament e de certa sciència, sots pena de mil morabatins d'or, a la dita obra guanyadors, que encontinent vista la present, ab en Ramon Calvet, qui es .i. dels Obrers, e ab en Joan Rovira, e en Pere Ferrer, habitants del dit raval, los quals, per ço com los altres Obrers son absents de la ciutat, ajustant al dit Ramon Calvet, constituim, ab la present, obrers de la dita obra e .i. d'ells e a dos d'ells donam aytal poder com los altres havien, ordonets que tot ço qui roman a pendre del dit ravall, sia pres començat e continuat, del camí barcelonés entro sots l'alberch qui fo d'en Cardonet, pertent lo dit vall, a fer a cascú la sua part, segons los jornals que ja son ordonats e tatxats, a aquells puxen adobar e corregir los dits Ramon Calvet, Johan Rovira, Pere Ferrer, si lus ho serà vist, als quals manam, sots pena de .i. morabatins d'or de cascun d'ells havedors, si aço no compliran, que dins .viii. dies primers següents, après que la present vos serà presentada, e vos lus ho haurets notificat, la qual cosa lus notificats vista la present, haïen fer lo dit partiment.

E vos fet aquell partiment, tantost fets anar tots los habitants del dit raval a la dita obra e mostrats a cascun la sua part a aquella fets començar encontinent e continuar, en manera que cascun faça cascuna setmana los jornal o jornals o mig jornals a que son tatxats, forçantlosne ab imposicions de penes e exaccions de aquelles, e en altra manera, segons que us serà vist.

E si alcun o alcuns de qui son les possessions, per les quals lo dit vall deu ésser fet, o la senyoria d'aquelles o hi han algun dret, seran tant folls, que contrasten o vullen contrastar en fer la dita obra, dients que primerament lus deuen ésser pagades o requerran ésser procehit contra los obrers o altres faents la dita obra, per via de vet, o en altra manera la torbaran, aquells prenets o pressos tenets entro altre manament haiats nostre.

E si seran clergues o tals que no sien de nostre, fer contra aquells proceits per la forma devall contenguda, axi com a torbadors de la cosa pública, ço és, es saber, que requirats lo bisbe que sobre aço no'ls oia, ne alcun procés contra los dits obrers o altres que la dita rahó faça. E si lo contrari farà, prenets encontinent la temporalitat de tots e sengles aquells, per o a requesta dels quals, lo dit procés se farà, e aquella temporalitat fets convertir en les dites obres, tant longament entro de tot procés de vet sobre aço sia cessat, car nos vo volem ne defem soferir que aytals obres, qui son conservatió de la cosa pública, sien per alcuns torbades, maiorment com nos farem satisfer a cascun de les dites coses, segons que just serà.

Entenem emperò que si la un o dos dels dits obrers eren absents de la dita ciutat, que aquell o aquells qui present o presents seran, puxen fer les dites coses o si los primerament constituïts hi eren que de la dita obra si's volran se puxen entremetre.

E en les dites coses, haiats tal diligència que la obra sia espatxada, en altra manera, ultra les penes dessus dites, que dels vostres bens farien haver, vos en puniriem fortment.

Nos emperò cominam a vos sobre les dites coses totes e sengles e devallants d'aquelles, ab la present plenerament nostres veus e loch.

Dada en la vila de sent Maheu a .xviii. dies de mayg en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .m.ccc.lxviii., sots nostre segell secret. Rex Petrus.

Dominus rex mandavit michi
Bartholomeo de Avellaneda

A. C. A., reg. 1227, fol. 88.

En Pere etc. Al feel nostre en Pere Pallerés, batlle de Gerona. Salut e gràcia.

Entés havem que la obra del vall començada en lo Raval del Mercadal, de Gerona, segons que és estat ordonat per nos e a vos manat, vos ne vostre lochinent, no havets curat continuar, ne nostres manaments manar a acabament.

Per ço vos és estat protestat, per part de alcuns capellans per qui's tenen

les possessions en lo dit vall és començat e's deu continuar e fer, per la cual cosa sots digne de gran reprensió, car si savi fossets, més deviets e devets obeir als nostres manaments, que tembre los dits protests ne altres contraris.

On com nos vullam, de tot en tot, que la dita obra sia continuada e acabada per lo gran perill en que lo dit raval, en lo qual ha .D. fochs o engir, e restauració del qual nos devem e volem entendre e tots altres lochs no murats estan.

Per ço, axi com a pare e ledesme administrador del alt infant Johan, primogènit nostre molt car, duch de Gerona e compte de Cervera, a vos deim e manam espressament e de certa sciència, sots pena de mil morabatins d'or e de perdre l'ofici que tenits, que encontinent, vista la present e sens alcuna triga, façats començar là on començat no és tot lo dit vall, e aquell continuar e acabar, enderrocant alberchs, vergers e altres edificis estants, là on se deu fer lo dit vall, faent aquell per aquelles partides o lochs on és estat ja ordonat, compartit e senyat per en Johan Rovira e en Pere Ferrer, obrers de la dita obra, als quals manam, sots pena de .C. morabatins d'or, que encontinent la dita ordinació e compartiment, a vos mostren o altra vegada aquell facen, assignau a cascu dells habitants del dit raval lur part del dit vall, per ço que pus iyaçosament sia fet.

E que la present letra a nos presenten ab escrivà públich que daquen faça carta pública e a nos, si ops serà, trameten.

E guardatvos que no estigats per protests, ne per paor de vet, ne per provisions, si alcunes havem fetes a alguns que lus sia satisfet, abans que sia tocat en lurs possessions, ne per altra qualsevol excusa, les quals provisions contraries no volem que donen lagui ne embarch a la dita obra.

En altra manera manam vos, que sots la dita pena .X. dies après que la present vos serà presentada, siats denant nos personalment on que siam, e veurem per qual follia haurets cessat de complir les dites coses, certificantvos que nos comanarem lo dit ofici a altre que complirà nostres manaments.

Manam no res menys, ab aquesta matexa al feel porter nostre en Francesch Boix, que les dites penes, en cas que les dites coses no compliscats, de vos e de vostres bens, haja e leu encontinent, car nos a ell sobre aquelles penes levar e haver comanam plenament nostres veus, ab la present, per la qual manam expresament e de certa sciència al veguer de la dita ciutat o a son lochtinent, sots encorrimment de la ira e indignació nostra, que al dit porter, sobre aço donen consell, favor e ajuda, tota vegada que's sia request.

E per ço com deu ésser fet de present, per ordinació vostra, alambor en lo dit vall, manamvos que forcets lo acabament, los jurats e obrers de la dita ciutat, aministrar e liurar als obrers del dit raval, messions per fer e construir lo

dit alambor, o si los dits jurats e obrers recusaran o no curaran ministrar les dites messions allegan no haver moneda o altres excuses, volem a als altres obrers del dit raval, donam plen poder, que cullen e leven la talla derrerament feta, e altres faedores per qualsevol raó, en la dita ciutat, aytant com ne tocarà los habitants del dit raval e serà sufficient a fer lo alambor dessus dit, e vos destrenyets aquells habitants a liurar e pagar als dits obrers e no a altre les talles dessus dites.

Dada en Tarragona, a .XXIII. dies de març en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXX. Rex Petrus.

Dominus rex qui eam signavit missit expediendam

A. C. A., reg. 1083, fol. 53 v.

9

Barcelona, 4 marzo 1373

En Pere etc. Als feels nostres los jurats e promens de la ciutat de Gerona. Salut e gràcia.

Com per alguns ardots que novellament havem hauts, sia molt expedient e necessari que la obra dels murs d'aqueixa ciutat sia continuada e breument acabada, maiorment, car estants los dits murs en lo ésser en que ara son, e encara si no eren acabats a son punt e segons que's pertany, evidentment serien dampnoses, en tant, ço que Déus no vulla, que porien ésser ocasió e causa de perjudició d'aquexa ciutat, e encara de molt maior dampnatge, car pus los dits murs no son defensables, no's podien tenir a poder de enemichs, ans convendria los habitants en aquexa ciutat aquella desemparrar e recullirse dins la Força Vella, on leugerament se porie seguir que'ls enamichs se enfortirien dins los dits murs nous, per lo qual enfortiment se seguiria perjudició de la dita Força Vella e altra irreparable dampnatge.

Per ço volents als dits perills e dampnatges ab temps ocòrrer, a vosaltres deim e manam, de certa sciència e espressament, sots incurrimet de la nostra ira e indignació, e pena .x^m. morabatins d'or als nostres cofres applicadors, que encontinent continuets poderosament e ab sobirana diligència la obra dels dits murs tant e tant longament tro sia acabada complidament o en tal estament que sia ben defensible.

E en aço prenets aquelles millors vies e maneres que puxats, de guisa que la dita obra haia bon recapte e vosaltres ne siats dignes de laor. En altra manera si les dites obres no farets, certificamvos que encontinent farem la dita pena de vosaltres e de vostres bens exequir e levar, sens alguna remissió. E no res-

menys tot dampnatge que per la dita raó se seguirà serà a vosaltres imputat.

Dada en Barcelona, sots nostre segell secret a .iiii. dies de març en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .MCCCLXXIII. Rex Petrus.

Dominus rex misit signatam

A. C. A., reg. 1239, fol. 8 v.

10

Barceiona, 4 marzo 1373

En Pere etc. Als feels nostres lo veguer e batle de Gerona o altres lochti-nents. Salut e gràcia.

Nos escrivim als jurats e promens de la dita ciutat, en la forma següent:

En Pere etc. ...inseri precedens litera.

E com per les raons contengudes en la preinserta letra e altres, vullam axi com és molt necessari e haïam fort a cor, que les dites obres haien bon e es peegat acabament, manamvos, de certa sciència e espressament, sots la pena en la dita letra posada, que en fer continuar espeegar aquelles entenats ab soberana diligència, tots altres afers lexats, prenen e serven aquelles millors maneres pus espatxades que puxats ab los jurats e prohomens de la dita ciutat, e faen, si mester serà, totes aquelles destretes compulsions e execucions, de les quals per endreçament e speegament de les dites obres, a vosaltres serà ben vist faedor, car nos sobre les dites coses, e dependents e emergents d'aquelles, comanam a vosaltres e a cascú de vosaltres plenerament nostres veus ab la present.

E guardatvos sobiranament que en aquest fet no entervengue algun alon-gament, ne altres qualsevol defelliment per culpa vostra, certificamvos que tot seria a vosaltres e a vostres bens imputat, e de fet sens remissió o gràcia algu-na vos en corregiriem breument.

Dada en Barchinona, sots nostre segell secret a .iiii. dies de març del any de la Nativitat de Nostre Senyor M.CCC.LXXIII. Rex Petrus.

A. C. A., reg. 1239, fol. 9.

11

Barcelona, 25 julio 1374

Lo rey.

Mossèn Galceran. Entés havem que havets feta començar la obra del vall del Reval del Mercadal, de la ciutat de Gerona, de que havem haut gran plaer. Perquè us manam, que a gran cuyta e ab sobirana diligència, façats continuar e espatxar la dita obra, per guisa que, Déu volent, se puixa defendre als enemichs, axi com desijam. E de açó'ns farets servey e plaer, e lo contrari nos desplauria.

Dat. en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxv. dies de juliol del any M.CCC.LXXIII.

Fuit directa Galcerando de Vilarig, capitaneo Gerunde.

Loco signi fuit domini regis anullo sigillata.

A. C. A., reg. 1243, fol. 49.

12

Tamarite de Litera, 6 febrero 1375

En Pere, per la gràcia de Déu, rey d'Aragó etc. Als feels nostres los jurats e en Ramon Madir, cambiador de la ciutat de Gerona, síndic e procurador de les coses dejus scrites deputat. Salut e gràtia.

Entés havem que'ls jurats del any prop passat o altres a aço deputats per lo Consell de la dita ciutat, donaren a huyllada en encant públich a gran profit de la Comunitat de la dita ciutat, la obra del mur a'n Bernat Ferrer, mercader de la dita ciutat, qui ensemps, ab alguns altres ha pres càrrech e s'és obligat de fer e complir la dita obra, dins cert temps assats breu, per certa quantitat de moneda pagadora en certs termes e pagues, e sots certes formes e condicions posades en alguns capitols sobre aço entre les parts ordonats e fermats, ab carta daquen feta en poder d'en Bonanat Nadal, notari de Gerona, a .xv. de janer prop passat.

On com sia fort necessari e nos vullam e haïam molt a cor que la dita obra sia continuada e dins lo dit temps acabada, e aço bonament no's pogués fer si les pagues de la dita quantitat eren cessades o dilatades, ans per lo cessament o dilació d'quelles cessaria, la dita obra en rebria gran destrich e torb, e per consegüent s'en poria seguir a la dita ciutat e encara a la cosa pública de nostres regnes e terres grans dampnatges, com no sia versemblant ne raonable que'ls dit Bernat e sos companjons faessen la dita obra de ço del lur propi, ne aque-

lla volguessen fer si no'ls era pagada en los termens convenguts la quantitat dessús dita.

Per ço a humil supplicació per part dels dits Bernat Ferrer e companyons seus, sobre aço a nos feta, vos deim e manam de certa sciència e spressament, sots pena de nostra gràcia e mercé e de .M. morabatins d'or de vostres bens havadors si'l contrari farets, sens tota remissió e gràcia, que la dita quantitat paguets e liurets als dits supplicants o a qui ells volran, en los termens empresos, e encara attenats e compliscats a ells les altres coses convengudes e promeses, segons forma e tenor dels capitols dessús dits, totes dilacions, excepcions e excusacions remogudes.

En altra manera si aço no complits, manam ab la present al batle de la dita ciutat qui ara és e per temps serà, sots pena de privació de son ofici e de .M. morabatins d'or, que a fer e complir totes les dites coses forçs e destrenga vos e qualsevols altres qui aquelles sien tenguts per capcions de persones e impositions e exaccions de penes e on pus fortment ferse pusca totes excepcions malicies e dilacions foragitades.

E no resmenys leix e faça trencar e pendre pedres per los dits supplicants o qui ells volran, sens contradicció alguna, en totes pedreres e lochs on los obrers de la obra del dit mur les solien trencar e pendre, ells emperó feents ço que la dita ciutat feia e aquells de qui seran les dites pedreres o pedres; e encara do als dits supplicants tot consell, favor e ajuda per endreçament e acabament de la dita obra.

Dada en la vila de Tamarite de Littera, sots nostre segell secret a .vi. dies de febrer en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CC.LXXV. Rex Petrus.

Dominus rex misit signatam

A. C. A., reg. 1252, fol. 22 v.

13

Lérida, 24 marzo 1375

En Pere, etc. Als feels nostres lo veguer e sotsveguer de Gerona. Salut e gràcia.

L'altre dia faem la provisió deius escrita ab letra nostra de la tenor següent:

En Pere per la gràcia de Déu, rey d'Aragó etc. Als feels nostres los jurats e en Ramon Madir, cambiador de la ciutat de Gerona etc. ut supra in XXII. folio, post cuius dat. sequitur.

E com nos haiam tant a cor que més no poriem que les dites obres sien

continuades ab diligència e poderosament, e que per cessament de les pagues de la dita quantitat, ne en altra manera per algun defalliment de la dita ciutat, no reeben embargament ne torb, volem e a vosaltres e a cascun de vosaltres deim, comanam e manam, sots pena de privació dels oficis a vosaltres comanats e de .M. morabatins d'or, que si lo dit batlle no exequirà o complirà per obra les coses en la preinserta letra contengudes, vosaltres e quescun de vosaltres aquelles exegiscats e compliscats ab acabament, e del batlle dessús dit demanets e haiats la pena a ell en la preinserta letra posada. E totes les dites coses fçats, no reebuda forma de dret, no esperat consell de jutge, e qualsevol excepcions, excusacions, defensions, dilacions e appellacions remogudes, e no contrastants qualsevol letres o provisions fetes o faedores en contrari, com nos de certa sciència e ab deliberació haïam provehit e vullam que axi's fça. Cometents a vosaltres e a cascun de vosaltres sobre les dites coses e dependents d'aquelles plenerament nostres veus.

Dada en Leyda, sots nostre segell secret a .XXIII. dies de març en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV. Rex Petrus.

Dominus rex misit signatam

A. C. A., reg. 1252, fol. 27.

14

Lérida, 14 abril 1375

Nos en Pere etc. Per tal que les obres dels murs e valls, les quals havem ordonat e manat ésser fetes en lo raval de sent Feliu de Gerona, pus inverçosament sien fetes e acabades, per tenor de la present, atorgam e donam licència e plen poder a vosaltres tots e qualsevol habitants del dit reval, presents e esdevidors, que us puscats ajustar una vegada e moltes, e entre altres parlar e ordonar totes coses que tornen a expedició e utilitat de les dites obres, puxats encara elegir una e moltes vegades una persona e moltes aquelles e aytantes com a vosaltres [o la] major part de vosaltres serà vist, les quals persona o personas hajan de tatxar una e moltes vegades, e a aquellas quantitats que a ell serà vist ésser necessàries a expedició e utilitat de tots els habitants del dit raval e totes altres persones que aien vendes de propietats o altres bens en aquell, presents e esdevenidors. E nos... matexa manam espressament e de certa sciència al batle e al sots batle de Gerona e a altres oficials nostres presents e esdevenidors, que exeguesquen o exeguir facen per compulsions e en altra manera, totes taxacions les dites persona o persones per vosaltres elegidores hauran fetes, totes excepcions, diffugis, apelacions e malicies foragitades, segons que requests ne seran.

Dada en Leyda, sots nostre segell secret a .XIII. dies d'abril en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV. Rex Petrus.

Franciscus Vitalis, mandato regio facta per Bernardus

Michaelis, secretarius

A. C. A., reg. 1249, fol. 33 v.

Lérida, 14 abril 1375

En Pere, etc. Al amat conseller nostre mossèn Galceran de Vilarig. Salut e dilecció.

Com nos vullam que les obres dels murs e valls del raval de sent Feliu de Gerona, los quals havem ordonat que sien fetes per fortificació del dit reval, sien tost començades e continuades per manera que'l dit raval se puxa bé defendre de tots enamichs. E haïam provehit que'ls jurats e consellers e obrers de les altres obres dels murs e valls de la dita ciutat, donen cada mes certa cosa dels diners de la Comunitat de la dita ciutat, als obrers de les obres dels dits murs e valls del raval de sent Feliu dessús dit, a coneguda vostra, segons que en la letra daquen feta és contengut. Per ço a vos dehim, comanam e manam que anets personalment a la dita ciutat de Gerona e forcets e destrengats ab totes aquelles rigors que porets e aytals coses requeren, e aquest any havets fet per lo mur nou de la dita ciutat, los dits jurats e consellers a pagar e liurar als dits obrers de les dites obres dels murs e valls del dit raval, ço que vos conexe-rets e ordonarets que degen pagar, e façats fer les dites obres anantar on mils porets, de guisa que'l dit raval sia dins breu temps als enamichs defensat, car nos sobre les dites coses e dependents e emergents d'aquelles, vos posam en loch nostre e us constituim capità ab tota juridicció civil e criminal e exercici d'aquella, e us comanam plenerament nostres veus ab la present, per la qual manam als batle, jurats e prohomens de la dita ciutat e als altres oficials e sot-meses nostres, sots pena de cors e d'aver, que vos per capità de les dites coses, hagen e tenguen e a vos e a vostres manaments e ordinacions obeequen, axí com a nos si personalment hi erem, e us donen consell, favor e ajuda, segons que per vos los serà manat.

Dada en Leyda, sots nostre segell secret a .XIII. dies d'abril en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXX. cinch. Rex Petrus.

Franciscus Vitalis mandato regio facta per

Bernardo Michaelis, secretario

A. C. A., reg. 1249, fol. 33 v.

16

Barcelona, 25 enero 1376

Lo rey.

Molt car primogènit: Entès havem que en les obres del vall e del mur del Mercadal de Gerona, no's fa res, de que'ns maravellem molt, car si us recorde, axi com creem, que fa l'altra dia com partis de nos, vos diguem que cuytosa-ment faessets murar e vallejar lo dit raval, e vos digués que u fariets fer.

E car fill, vos sabets bé, com los lochs qui no son murats ne forts, estan en gran perill d'ésser destrouits e derrocats, segons los grans affers qui s'esperen. E com lo dit raval és gran part de la dita ciutat, e si's destrouia, ço que Déus no vulla, com seria gran e irreparable dampnatge, minve e despoblació d'aquella ciutat, perquè és de gran necessitat que les dites obres se facen e s'espeguen.

On vos pregam molt affectuosament e encara expressament, vos manam, que encontinent, sens tota triga e dilació, façats metre mans en fer les dites obres e aquelles cuytar, on més fer se puga, de guisa que dins breu temps lo dit raval sia defenent bé a tots enamichs.

E en aço no sofrats dilacions alcunes, ne escoltets los jurats ne altres de la dita ciutat, dients que no han diners a fer les dites obres, ans los forcets a haverne ab acabament, e posar en estament, que encontinent, les dites obres se facen e's cuyten, per les maneres que n'han hauts a fer lo mur nou, o altres^a que mils e pus espetxadament pusquen.

Dada en Barchinona, a .xxv. dies de janer del any M.CCC.LXXVI. Rex Petrus.

Dominus rex mandavit michi

Bartholomeo de Avellaneda

A. C. A., reg. 1092, fol. 174.

17

Barcelona, 25 enero 1376

Lo rey.

Mossèn Pere. Entès havem que nostre car primogènit lo duch, vos ha comanat lo fet de les obres del vall e mur del Mercadal de Gerona, e que no si fa res, e perquè no u fa, maravellamnos en molt, car si'l duch e vos pensats, com los lochs qui no son forts estan en gran perill d'ésser destrouits e derretats, per los grans affers qui s'esperen.

E com lo dit raval és gran e notable part de la dita ciutat, e que si's destrouia, ço que Déus no vulla, seria molt gran e irreparable dampnatge, mimva

e despoblació d'aquella ciutat, les dites obres nos laguiaran, ans les farets fer cuytosament.

Perquè molt espressament vos manam e us pregam, que encontinent, sens tota friga, façats metre mans en fer les dites obres, e ordonets la manera com se farà.

E en aço lagui ne dilacions algunes no sofrats, ne escoltets los jurats, ne altres de la ciutat, d'on ne com hauran diners a fer les dites obres, ans los forçats de haverne de present, axi com ne han hauts a fer lo mur nou, e per altres maneres que's vulla, de guisa que les dites obres haien de present bon e iverçós spatxament.

E sobre aço havem singular esperança en vos que y darets bon recapte e'ns hi servirets bé e coratjosament.

E vaieus lo cor, axi com fa a nos que vos sots nodrit nostre, e com nos servis de gran cor en València, en temps de la guerra e en altres parts, lloablement.

E ab aytant, darets en aço, de que a vos donam singular càrrech, lo reçapte e endrece que's cové e de vos confiam.

Dada en Barchinona, a .XXV. dies de janer del any .M.CCC.LXXVI. Rex Petrus.

Fuit missa Petro Buil

⁶
A. C. A., reg. 1092, fol. 174 v.

18

Barcelona, 21 de junio 1378

En Pere etc. Als feels nostres en Pere des Prats, en Lois Estruç, ciutadans e obrers dels murs e fortalics de la ciutat de Girona. Salut e gràcia.

Recordeus que per special letra nostra, vos havem manat que'l burch de sent Pere, de la dita ciutat, sia prestament murat, e fortificat, per iustes e evidens raons contengudes en la dita nostra letra, dada en Barchinona, sots nostre segell secret a .xv. dies de janer del any deus scrit. E com l'abat e monastir del dit burch de Sent Pere, volents a nostre voler complaure, hagen fet bon començament e bestret de ço del lur, en lo mur del dit burch.

Per ço per les presents a cascú de vosaltres, dehim e espressament manam, sots incorriment de la nostra ira e indignació, que la dita obra e fortalici del dit mur, la qual a nos és fort a cor, continuets e continuar façats, sens tota cessació e dilació, tro que sia acabat, en tal manera, que'l dit mur haia bon speegament, e per nos de diligència e obediència siats loats.

E no res menys de part nostra, de present requirats los batle, veguer e sots-veguer e lurs lochtinents, que totes e sengles persones de la ciutat e vegueria de Gerona, que son tengudes a contribució de la dita obra e mur, segons que a la jurisdicció a ells comenada se pertany, ab acabament, forcen a pagar en la dita obra del dit mur, en la forma ja per capitols contenguda, entre la ciutat e'ls forans de la batlia e vegueria dessus dita, als quals officials, presents e esdevenidors, e a cascun d'ells, manam, sots pena de mil morabatins d'or, que requests per vosaltres, facen fort e espetxada execució contra tots e sengles a lur jurisdicció sotmeses, e lurs bens a pagar e contribuir en la obra del dit mur, segons que dit és, tota dilació, escusació, appellació e allegament foragitats.

Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .XXI. dies de juny, en l'any de la Nativitat de Nostre Senvor .M.CCC.LXXVIII. Rex Petrus.

Dominus rex misit signatam.

A. C. A., reg. 1262, fol. 102 v.

19

Besalú, 23 enero 1385

En Pere etc. Al amat conseller nostre e conseller e maiordom de nostre molt car primogènit, mossèn Francesch Sent Climent, capità de Gerona. Salut e dilecció.

Com segons que d'altres vegades, per nos és estat delliberat, ara vullam expressament que'l raval apellat lo Mercadal, de la dita ciutat, sia murat, vallejat e enfortit, de guisa que per enamichs no puga ésser destruit, ans sia bé defensible a totes gents, com si ço, que Déus no vulla, lo dit raval era destruyt, fos gran minve nostre e irraparable dampnatge per la dita ciutat.

Per ço a vos dehim, comanam e manam espressament, e de certa sciència, que encontinent vista la present, tota triga foragitada, haut acort ab aquelles persones que us serà viarés, reconegats, vejats e senyets l'espai e loch per on passaran o's faran los dits murs e valls, e la pretenció lur o entro on tendran, enderrocant vergers, alberchs e altres edificis qui sien en lo dit espai o loch per lo qual passaran.

E los dits vall e mur, façats començar, de present, e posets en estament o en regla, que's continuen e's facen dins cert e breu temps, de que us serà vist.

E esforcets ab imposicions de penes, presons de persones, capcions e vendes de bens e altres remeys que'n volrets, axi los jurats e clavari de la dita ciutat, com los habitants del dit raval, com encara totes altres e sengles persones de qualsevol estament, ley o condició sien, que us sia viarés, deure pa-

gar o contribuir en les dites obres, a pagar, contribuir o fer aquelles, no contestants, ans foragitades oposicions, dilacions, excepcions e defugis de qualsevol persones, e tota apelació, reclamació e supplicació remoguda, car nos, ab la present, manants als jurats de la dita ciutat, sots pena de .x^{ra}. florins, als nostres coffres applicadors, que totes aquelles quantitats, que per vos seran ordonades ésser convertides en les dites obres, o hi seran necessàries, procuren, hajen e paguen en les dites obres convertidores, a arbitri e ordinació vostra, sens tota dilació e totes escuses, excepcions e defugis foragitats, e encara tota apelació remoguda, donam licència als dits jurats, que no contestants pragmàtiques sancions o altres provisions e ordinacions fetes e faedores, puxen vendre censals morts, violaris a aquells fors e preus e a aquelles persones que's volran, e ab los compradors se poran convenir, ensemps e departiment, entro en aquelles quantitats que vos direts, o en altra manera, seran necessàries a les dites obres o perfecció d'aquelles.

E los dits censals e violaris carregar sobre les impositcions de la dita ciutat ja posades o d'aquí avant posadores, les puxen posar de nou, e les ja posades, crexer e minvar, axi com los serà vist faedor.

E ço volem que's faça, no contestants qualsevols capitols e ordinacions per lo dit nostre primogènit atorgats e firmats, havents que les dites impositcions se haien a convertir en certs usos y no en altres.

Sobre los quals capitols e ordinacions nos per nostre poder reyal dispensam e aquells e aquelles, quant a aço volem e revocam e volem ne haver loch en nenguna manera, com les dites obres sien de tan gran necessitat al bè comú de la dita ciutat, que no entenem ne volem que'ls dits capitols e ordinacions e aço contrasten, en alguna manera puxen encara haver la dita moneda o partida d'aquella, per via de talla o talles faedores entre tots los ciutadans e habitants de la ciutat dessús dita e altres, segons que nos ordonarets e manarets, car a vos, axi com a capità demunt dit o en altra manera, que mils fer se puixe, comanam sobre les dites coses totes e sengles, ab franca, lliure e general administració e ab tota força e coherci d'aquelles, tot loch e plenerament nostres veus.

Manants als dits jurats e a tots altres oficials e sotsmesos nostres e del dit nostre primogènit, presents e qui per temps seran, sots pena de dos milia florins, que sobre les dites coses obeesquen a vos e a vostres manaments, axi com farien a la nostra persona, e us donen consell, favor e ajuda, segons e aytantes vegades com request o manat los serà.

Dada en Besalú, sots nostre segell comú, a .xxiii. dies de janer, en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXV. Rex Petrus.

Dominus rex misit signatus

A. C. A., reg. 841, fol. 94.

20

Gerona, 30 octubre 1385

En Pere, per la gràcia de Déu, rey d'Aragó etc.

Al feel nostre n'Andreu Guerau. Salut e gràcia. Per ço, car som informats certament, que vos ab gran cura e diligència havets treballat e treballets que els murs e vall per ordinació començats en lo Mercadal de Gerona, sien continuats e menats a perfecció, sobre les quals obres, ab voler nostre, sots estat deputat per los habitadores del dit Mercadal, obrer e veedor, ço és, a logar obrers, fer destrenyer les persones qui y son tengudes a tenir aprop, instar e procurar que's facen.

Volem e us manam, de certa sciència sots pena de nostra gràcia e mercé que axí com bé havets començat, façats e continuets les dites obres, e requirats e manets, de part nostra, axí com nos ab la present manam a totes e sengles persones qui en les dites obres deuen obrar, fer o contribuir en qualque manera que alló complenquen e facen, tota triga foragitada, segons per nos lus serà manat.

E les persones qui en aço falliran o no compliran ço que és o d'aquí avant serà ordonat, que facen o hi son tengudes a alló, requirats e façats per los oficials de la dita ciutat e altres a qui's pertanga, ésser forçades, car nos ab la present, manam al batle de la dita ciutat, sots virtut del sagrament e homenatge a nos per ell d'aço fet, e encara axí a ell, com als veguer, sotsveguer, jutge ordinari de la dita ciutat, e a cascú d'ells, presents e esdevenidors, sots pena de mil florins d'or dels bens de cascun d'ells, guanyadora la meytat, als nostres cofres; e l'altre meytat, a les dites obres, per cascuna vegada que aquest nostre manament ometran o cessaran complir, que totes e sengles persones que vos lus direts ésser tengudes a les dites coses, destrenguen e forcen ab acabament, sens tota triga, e fer pagar e contribuir tot ço que vos lus direts ésser tengudes, e segons que per vos ne seran requests, no reebuda ne admesa daquen ferma de dret, e tot plet cessant, e totes appellacions e excepcions remogudes.

Manam encara a tots e sengles saigs dels dits oficials, sots pena de cent florins, guanyadora axí com damunt, que tot ço que per lur maior los serà manat, e per vos request, exeguesquen e complenquen tota triga remoguda.

Manam més avant e comanam a tots e sengles porters nostres e de nostre primogènit, als quals la present serà presentada, que'ls dits oficials que trobaran ésser encorreguts en les dites penes, a requesta nostra destrenguen fortment a pagar aquelles, faent daquen contra ells e lurs bens rigorosa execució, segons que per drets fiscals deu e és acostumat ésser feta, car nos sobre les dites coses e les emergents e dependents de aquelles, comanam a cascun dels dits porters, plenerament nostres veus.

E per obviar a malícia dels malignants, e que pus segurament façats les dites coses, prenem e constituim vos e vostres companys e bens, sots protecció e salvaguarda nostres specials, e donam licència a vos e a .i. o a dos, qui vaien ab vos, los quals puxats, mudar o variar aytantes vegades com vos vullats. Que puxats portar vos e ells, espases e altres armes vedades, així de nits com de dies, axí ab lum com sens lum, a defensió de vostres persones, francament e sens pena.

Manants al dit batle que la dita protecció e salvaguarda faça publicar aytantes vegades, com ne serà request, segons que és acostumat, ab veu de crida per la ciutat demunt dita.

E donar a vos seguretat ab sagrament e homenatge, e en altre manera on pus fortment se puxa, per tots aquells que vos li direts que us haien mançat o dels quals vos temats, e requerrets que us sia donada. E aquell tal prenga e faent contra ell diligent inquisició tenguda pres, e de la presó no'l delliuri, sens special manament nostre.

E no res menys a cautela femvos obrer de les dites obres, e comanam a vos sobre les dites coses a cascuna d'aquelles plenament nostres veus.

Dat en Gerona. a .xxx. dies d'octubre, en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXV. Rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi
Bartholomeo de Avellaneda

A. C. A., reg. 1108, fol. 11.

21

Barcelona, 26 abril 1386

Lo rey.

Promens. Nos cobeeiants molt la perfecció de la obra del mur e vall del Mercadal, d'aqueixa ciutat, tramettem aquí lo feel secretari nostre en Barthomeu Ça Vellaneda, informat plenerament per nos de la nostra intenció sobre les dites coses.

Perquè volem e manam, de certa sciència e sots pena de nostra gràcia e mercé, que a tot ço que'l dit nostre secretari vos dirà sobre les dites coses, de part nostra, donets plena fe e creença, axí com si nos personalment vos ho deheim e ho complits per obra.

Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a .xxvi. dies d'abril del any .M.CCC.LXXXVI. Rex Petrus.

Fuit directa juratis Gerunde.

Item, alia similis litera de verbo ad verbum e sub eisdem dat. signo et signo et mandato fuit missa baiulo civitatis Gerunde.

Fuit directa baiulo civitatis Gerunde.

A. C. A., reg. 1372, fol. 134.

22

Barcelona, 25 junio 1386

En Pere etc.

Als feels nostres lo batle, jurats, consellers e a tot lo Consell General de la ciutat de Gerona, qui ara son e per avant seran e al lochtinent del dit batle. Salut e gràcia.

Molts manaments fort expresses e penals, ab diverses letres nos recorda haver fet a vosaltres dits jurats e Consell, que faessets compliment als habitants del Raval apellat lo Mercadal, de la ciutat de Gerona, en aquells .vii^m. florins, los quals per nos dits jurats e Consell, als dits habitants del Mercadal, per fabricació dels murs e valls, los quals en lo dit raval havem provehit ésser fetes, foren promesos ésser donats, et per les quals, los dits habitants del Mercadal, los dits murs e valls, en certa forma e entro a certa mesura, fer se obligaren, segons que en capitols daquen fets és contengut.

Más per ço com ara és a nos, per part de la dita ciutat, humilment estat proposat, los dits habitants del Mercadal, no haver feta tanta obra en los dits murs e valls, com son tenguts e fer deuen, segons la quantitat que han reebuda dels dits .vii^m. florins. La part dels dits habitants del Mercadal, lo contrari afermants e dients, que han bé complit ço a que son estrets, segons veritat e los dits capitols han esguart al alambor, que no eren estrets de fer, sinó de .ii. palms e mig de gros solament, fos comptat per una cana, de fonament a fonament, e han lo haut a fer necessitat e ordinació nostra de .viii. palms de gros, uns lochs ab altres, segons que dien. E les torres que han fetes per nostra ordinació, a que no eren estrets, segons lo dits capitols.

E nos qui axi per conservació del dit raval e bellesa e profit de la dita ciutat, com per necessitat de la cosa pública, de la qual molt se pertany. Attesa la disposició e siti de la dita ciutat e malicia del temps, que les dites obres iverçosament sien acabades e lo dit raval sia fet defensable, desitjam e volem, que aixi's faça.

Per tenor del present, havem proveit e ordenat, que vos dits jurats e Consell, instets e fagats continuar la exacció de la talla en la dita ciutat, per aço ordonada. E axi de la resta de la dita talla, com d'altre moneda, la qual encon-

tinent siats tenguts de procurar e haver, paguets cascadels meses primer vients, qui comencen en lo mes de juliol qui ara ve, la dotzena part dels dits .vii^m. florins, fetes d'aquells .xii. parts eguals. E aço entro que'ls .vii^m. florins o ço qui resta, entegrament sien pagats, la qual dotzena part cascadels mes pagadora, sia dada e liurada als procuradors del dit raval, entre .iiii. pagues eguals lo mes, ço es, en cascuna setmana la .iiii. part, posant aquestes pagues que's facen en segur e en tal estament, planament e sens tota dificultat, sien fetes, així que per defalliment de moneda les dites obres no cessen una hora, com si ho faien, certificamvos que nos hi fariem tal provisió que seria a vosaltres pena et eximpli als altres.

Volem encara e ordonam, que'ls feels nostres en Bernat Ferrer e en Guillem Guich, ciutadans de la dita ciutat, los quals a aço deputam, veien e regonegen, ab mestres e altres persones, que a ells serà vist, e declaren, si los dits habitants han fet compliment a aço que deuen, segons los dits capitols, haut esguard a la quantitat que dels dits .vii^m. florins han reebuda.

E per si los dits Bernat Ferrer e Guillem Guich, serà declarat los dits habitants del Mercadal, no haver tanta obra, com segons dit és, deurién haver feta, encontinent sien forçats a complir alló, segons los capitols demunt dits, totes dilacions foragitades, car nos als dits Bernat Ferrer e Guillem Guich, ensemps, manam, sots encorrimment de la ira e indignació nostra, que sens tota dilació, facen la dita declaració e las comanam sobre les dites coses e emergents e dependents d'aquelles, plenerament nostres veus.

E manam a vosaltres dits jurats e Consell, sots pena de .ii^m. florins a les dites obres guanyadors, que aquesta nostra provisió exeguiscats e compliscats, tota triga cessant.

En altra manera a vos dit batle, sots pena de mill florins a les dites obres axi mateix guanyadors, dels dits jurats e Consell fortment, on pus rigorosament, ab remey de dret, fer se puxa, forcets e destrengats a les coses dessus dites, e los dits habitants del Mercadal a complir tot ço a que apparrà e serà declarat ésser tenguts, segons los dits capitols, totes dilacions, excepcions e escusos foragitades.

Dada en Barchinona, a .xxv. dies de juny en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX. sis. Jacobus de Monells.

23

Barcelona, 1 diciembre 1386

En Pere etc. Als feels nostres los jurats de la ciutat de Gerona. Salut e gracia.

Bé vos deu recordar, com en l'any present, nos, ab altra letra nostra, manam a cascun de vosaltres, sots pena de .ii^m. florins, que dins cert temps, faessets compliment als obrers del mur e vall del Mercadal de la dita ciutat, en aquells .vii^m. florins que l'any passat, foren ordenats ésser convertits per la universitat de la dita ciutat en les obres dels dits mur e vall.

E per tal com aço, dins lo dit temps no curàs fer, nos, ab altra letra nostra, vos manam, sots pena del cap a perdre, que dins certs dies ho complissets o venguessets personalment a nos, per dir rahons perquè no ho compliets, segons que en les dites letres les quals vos foren presentades, pus largament és contengut.

E com après nos trametés en Francesch Adrouer, per aquesta raó e com entre lo dit Francesch, per part vostra, e la part dels dits obrers, fo convengut denant nos, que vosaltres, en certes pagues e maneres, fariets compliment als dits .vii^m. florins, segons que en una letra nostra, dat. en Barchinona a .xxv. dies del mes de pus prop passat largament és contengut.

E nos lavors per sguard de la dita avinença, e entenents que axi's complís, manam sobreseure en les dites penes, on com segons, que per part dels dits obrers, nos és stat humilment intimat vosaltres no hajats fet compliment a les dites coses, ans encara los resten a pagar .ii^m. florins o engir. E nos d'aço siam molt maravellats e no sens rahó agreviats, e siats dignes de posar vos la nostra ira dessus, que a tots temps ne sia exemple, com aço no vulla dir sinó menyspreu de nostres manaments.

Per ço reprements vos en fortment, e ab la present revocats, de certa sciència, lo sobresehiment damunt dit, e reservant a vos les dites penes, en les quals entenem vosaltres ésser cayguts, e sens preiudici d'aquelles, altra vegada vos manam, de certa sciència e expressament, sots semblants penes, que dins .x. dies après que la present vos serà presentada, façats compliment als dits obrers, pagant lus realment e de fet, tot ço qui resta a pagar dels .vii^m. florins dessus dits, totes excuses, compensacions e dilacions e excepcions remogudes. En altra manera certificam vos que nos farem a vosaltres tal càstich e tan fort execució, que la tarda de la venjança serà compensada ab greuge o granea del supplici, e serà en sdevenidor eximpli evident als altres.

E no res menys, vos manam, que encontinent donets recapte e posets en estament, que'ls portals del dit mur sien fets, e les torres e el mur alçats, e fetes altres coses necessàries a la dita força, e tuició e salvament del dit raval, segons que's pertany e és stat per nos ordenat. E de aço no sperets altre manament.

Dada en Barchinona, primer dia de deembre en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXVI. Rex Petrus.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo de Avellaneda

A. C. A., reg. 850, fol. 59 v.

7 enero 1676

Die .vii. mensis ianuarii anno a Nativitate Domini .M.DCLXXVI. Barcinone.

Tabba de las condiciones y precios de la obra y fortificaciones que se han de hazer en las montanyas de la ciudad de Girona, que por orden del excelentísimo senyor marqués de Serralbo, virrey y capitán general del Exército de este Principado y Exército, y con intervención del senyor don Pedro Velasco Torrero, cavallero de la orden de Sant Tiago y vehedor general del Exército ha ajustado el senyor don Gaspar Scorso Figo, cavallero de la orden de Calatrava, marqués de Buscayolo, superintendente general de las fortificaciones de este Principado, con Francisco Puig, maestro albanyl vecino de Barcelona.

Primeramente, dicho maestro Francisco Puig ha de hazer todas las obras que se le senyalaren por el dicho senyor superintendente o sus substitutos, en las montanyas de Girona, pagándole por cada cana cúbica de pared de quinientos y dose palmos de cal y canto, a toda satisfacción del dicho senyor superintendente, poniendo por su cuenta cal, piedra, arena, agua, instrumentos y todo lo demás que fuere necesario, y corriendo por su quenta todos los gastos que en dichas obras se ofrecieren, pagándosele por cada una cana cúbica ochenta reales de ardites.

Tambien el dicho maestro impresario hará la cana superficial de sesenta y quatro palmos de piedra picada en la forma sobredicha, en la parte o partes que se le senyalaren, assi de los ángulos, arcos, puertas, ventanas y garitas y demás que tocara a piedra picada, por el dicho precio de ochenta reales de ardites la cana superficial.

Assimismo tendrá la obligación de hazer en la forma sobredicha, la escavación de tierra o piedra, sea como fuere en la parte de la montanya, pagándosele por cada cana cúbica de veinte reales de ardites, con condición que la tierra que sacare la ha de echar en los terraplenes o espaldos como se le senyalar y ordenare.

Tendrá obligación dicho impressario de hazer cada día veinte canas cúbicas de pared y diez canas cúbicas de escavación, no faltándole el dinero que se le huviere de dar, passados los primeros quinse dias, en los quales no tendrá obligación de dar más que a diez canas de pared y sinco de escavación, y

todo lo que obrare de más como lo procurará hazer, se le pagará correspondientemente.

Assimismo es condición se le dará por quenta de su magestad una libra de pólvora para romper cada cana cúbica de escavación en la parte donde huviere penya para hazer los berrenos. Y en caso que se reconociese ser menester más se deja a la regulati6n y declarati6n que hiziere el senyor superintendente, con intervenci6n de la persona que sirve el officio de vehedor general en dicha plassa, por la qual se le ha de crecer y dar, y siendo menos se le ha de bajar.

Tambien se le darán las órdenes necesarias para los albanyles y moleros, tanto de Barcelona, como de todo el Principado que huviere menester para dicha obra, y los peones, cabalgaduras y erreros para hazer las ferramientas, pagándoles el dicho impressario el justo precio, sin que se le puedan alterar ninguno de los precios, sino pagar lo que se acostumbra.

Assimismo se le ha de dar a dicho impresario de bistreta dos mil escudos de plata y se le ha de medir la obra en la forma que se acostumbra de quinse en quinse dias, sin descontarle nada de los dos mil escudos, que como dicho es se le han de adelantar de vistreta asta el fin de la obra, pagándole todo lo que huviere trabajado en dichos quinze dias, dando fianzas a satisfacci6n de los officios como las tiene dadas en las demás obras que se han corrido por su quenta.

Si por algun accidente parase la dicha obra o por falta de medios, se le medirá la que huviere echo y se le tassarán los materiales y erramientas, pagandóselos al justo precio. Como tambien el dicho Francisco Puig pagará la cal que huviere en las balsas por quenta de su majestad en dicha ciudad de Girona. Y assi mismo si se bolviere a continuar el trabajo bolverá a tomar el dicho impressario los materiales y instrumentos conforme dicha tassaci6n, y que tenga de tiempo ocho dias para llamar los oficiales y peones y acomodar las erramientas.

Tambien se advierte que si huviere algun dia tan malo de lluvias o tempolles que embarazase el trabajo, se le suplirá el que aquel dia se deje de hazer toda o parte de la obra que está obligado ha aser, para que su excelancia le mande librar el dinero que importare la obra y trabajo. Cada quinse dias se han de medir las fortificaciones y aprobar su buena calidad el senyor superintendente general o la persona que stuviere en su lugar para que conste que están en la perfecci6n y buena satisfacci6n que se requiere.

Y en la conformidad expresada en la susodicha taba y no en otra manera, convienen y en nombre de su magestad prometen dichos senyores vehedor general don Pedro Vázquez Torrero y don Gaspar Scorsofigo, marqués de Buscayolo, que le harán pagar por quenta de su magestad a los plaços en los dichos capitulos expressados.

Y el dicho Francisco Puig, maestro albanyil, vecino de esta ciudad de Bar-

celona, conviene y promete a dichos senyores, en nombre de su magestad, que hará la susodicha obra acabada, según y en la conformidad que arriba queda expresada y que dará cumplimiento a todo lo que a él le toca, según lo ajustado sin dilación alguna, con restitución de todos gastos, expensas y demás que para su firmeza, validación y cumplimiento fuere necesario hacerse.

Y porque mejor tenga su cumplimiento y firmeza lo tocante a cumplir, el dicho Francisco Puig dió por fiadores a Miguel Rossell, Jacinto Carol y Gerónimo Posas, maestros albaniles, vecinos de Barcelona, presentes y aceptantes, todos los quales juntamente con Francisco Puig, principal y sin él y cada uno de ellos *insolidum*, prometen y se obligan en todo lo contenido en el presente auto, a dar bueno y leal cumplimiento por lo que tan[to] principal como fiadores obligan sus bienes presentes y venideros, havidos y por haver, movibles y sitios, con todas las renunciaciones necessarias de derecho debidas y pertenecientes a qualquiera de ellos, assi por leyes generales como particulares, pramáticas y otras reales y especiales disposiciones, y principalmente, los dichos fiadores renuncian a la ley que dispone que la fermansa no puede ser convenida que primeramente no lo haia sido el principal. Y todos ansi principal como fiadores, renuncian a la Epístola de Adrián, a la Consuetud de Barcelona que habla de dos ho muchos que *insolidum* se obligan, y ansi mismo a su propio foro, sotsmetiéndose al foro y jurisdicción de la Capitanía General, obligando para todo sus personas y bienes y de cada uno de ellos *insolidum*.

Y ansi lo firmaron y juraron en la presente ciudad de Barcelona, a los siete dias del mes de enero anyo del Nacimiento de Nuestro Senyor Jesuchristo de mil seys cientos setenta y seys, a lo que fueron presentes por testigos don Juan de Ladesma, ayudante de superintendente de las fortificaciones y Phelipe Serrabassa, vecinos de Barcelona y Hierónimo Guiu, scriviente, que a la firma del presente auto se halló en lugar y como substituto de Juan Guiu, notario público de Barcelona.

A. H. P. B., Juan Guiu, leg. 4, man. años 1675-1676, fol. 163.

Dicto die .xi. januarii Barcinone [1676].

De y sobre lo acte de regonexensa, participació, aculliment y cosas avall scritas, per y entre Francesch Puig, mestre de cases, ciutadà de Barcelona, com a impressari que és dels fortins que se han de fabricar en la montanya de la ciutat de Girona, en virtut de un acte a ell fet y firmat, en nom de sa magestat

(que Déu guarde), per los nobles don Pedro Vázques Torrero, cavaller de la orda de Sant Jaume, vehedor general del Exèrcit en lo present principat de Catalunya, y don Gaspar Scorsofigo, marquès de Buscayolo, cavaller de la Orde de Calatrava, superintendent general de les fortificacions del present principat, en poder de Joan Guiu, notari públich de Barcelona avall scrit, als set del present y corrent mes de janer, de una part; y Miquel Rossell, Jaume Arnaudies, Jacinto Carol, Gerònim Poses y Joan Termens, mestres de cases, ciutadans de Barcelona, de part altre, per y entre les quals parts son estats fets, pactats, firmats y jurats los capitols y pactes següents.

Primerament (*Texto inacabado*).

A. H. P. B., Juan Guiu, leg. 4, man. años 1675-1676, fol. 165 v.

26

Barcelona, 11 enero 1676

Die .XI. januarii 1676.

De y per rahó de la sosidà y aculliment devall scrit, feta per Francesch Puig, mestre de cases, com ha tenint asiento fet per lo excelentíssim senyor marquès de Serralbo, de la obra se ha de fer en la montanya de la ciutat de Girona, acullen partíssips en dita obra als honorables Miquel Rossell, Jacinto Carol y Jaume Arnaudies, Joan Termens y Hierònim Posas, tots mestres de cases, convenint y prometentlos que en cas de la sobredita obra Nostre Senyor fos servit darlos alguna ganància en dita obra, que aquell farà partíssips a tots los sobredits nomenats, havent de procurar ells per tots los medis los sia possible la utilitat y ganància de la dita obra, procurant per sa part en trauer, exempta dit Puig juntament ab ells.

Item, los dits Arnaudias, Rossell y Carol, convenen y prometen a dit Francisco Puig, que ells entraran en la pèrdua en cas que Nostre Senyor fos servit donarla, fent de aquella las parts iguals o desiguals, segons la assistència que hauran fet en dita Companya, de tal manera que aquell que més haura estat més temps en la obra haja de pagar major part. Y axi mateix en cas de ganàntia haja de tirar major part de ganàntia. Las quals parts com dit és, se hajan de fer en qualsevol cas, segons la assistència auran feta en la obra.

Item, que no puga fer bona ninguna quantitat sinó la que constarà haverse fet bona en lo llibre de la obra.

Convenint tots ha estar en pèrdua y ganàntia en la forma sobre dita, lo que

promet la una part a la altra, ab totes obligacions, renuntiations, scriptura de ters en persona y bens.

Testes sunt Miquel Delerm, pagés de Castellbó, bisbat de Urgell; Pau Canturri, pagés de Sis, del bisbat de Urgell et Guiu.

A. H. P. B., Juan Guiu, leg. 4, man. años 1675-1676, fol. 165 v, hoja suelta.

27

Barcelona, 2 marzo 1685

Acte de la fàbrica de diferents fortificacions de la ciutat de Gerona.

En la ciudad de Barcelona a los 2 del mes de março de 1685, parecieron ante mi notario y de los testigos abajo escritos, el senyor don Damián Caro de Montenegro, cavallero de la orden de Santiago, del Consejo de su magestad en el Tribunal de la Contaduria mayor de quantas, vehedor general del Exército de este principado de Catalunya, en nombre de su magestad, de una parte; y Francisco Bouera por si y en nombre de Francisco Puch, como su poder general haviente, según dijo, y Jacinto Carol, tambien por sí, maestros albanyiles vecinos de dicha ciudad, de la otra.

Y las ditas partes dixieron que por quanto el dicho Francisco Bouera y demás nombrados, presentaron, en 13 de enero de este presente anyo, pliego al excelentísimo senyor marqués de Leganés, virrey y capitán general d'este Principado y Exército, en que le representavan que por haver entendido se habian de proseguir las fortificaciones de la plaça de Gerona que corrian por cuenta del impressario Juan Navarro, a saber el baluarte de la Merced y la torre que se está levantando sobre la puerta de santa María, que el dicho Juan Navarro obra-va por el precio de sessenta y seis reales de ardites la cana cúbica de pared de cal y canto; y de onze reales de la mesma moneda, las escavaciones y terraplenes por cada cana cúbica, prometian dicho Bouera y demás nombrados operar las dichas obras, las del primer género por sessenta reales y las del segundo por diez, de que resultaria en beneficio de la Real Hazienda un diez por ciento en cada género, y que por los mismos precios respectivamente prometian hacer todas las que adelante se huviessen de fabricar en el plano de la dicha ciudad de Gerona.

Y que como después se hiziesse notorio al dicho Juan Navarro la dicha postura y rebaja para que respondiesse a ella las razones que se le pudiesen ofrecer, como en efecto las dio en oposición de dicha rebaja.

Y haviéndose ventilado y consideradas por su excelencia y senyor vehedor

general, resolvió su excelencia con decreto de 4 de febrero d'este presente anyo, que no obstante lo que representava el dicho Juan Navarro, siendo en perjuicio de la Real Hazienda se devia admitir la baja, y assi que se rematasse al dicho Bouera y sus companyeros o en el dicho Juan Navarro por el tanto.

De cuyo decreto tambien se dio aviso al mismo Juan Navarro y como no haya querido allanarse al tanto a lo tocante a las dichas fortificaciones que corrian por su quenta y en las demás mejoras de postura.

Por esta consideración, siguiendo la mente de su excelencia el dicho senyor vehedor general, en virtud de la dicha orden de su excelencia, ha convenido de transferir y passar la operación de dichas fortificaciones unas y otras arriba mencionadas, en las personas de dicho Francisco Bouera y companyeros, y sobre ellas entre dichas ambas partes fueron hechas, capituladas, firmadas y juradas las cláusulas y obligaciones siguientes:

1. Primeramente, es pactado entre las dichas partes, que dicho Francisco Bouera por si y en nombre de Francisco Puig, y el dicho Jacinto Carol, tambien por si, de acabar y perficionar de todo punto las dichas obras del baluarte de la Merced y torre referida sobre la puerta de Santa Maria, desde el estado en que las dexare el dicho Juan Navarro, continuando en ellas sobre lo trabajado por él, con los materiales y manifiatura que pide la permanencia y buena fábrica, a satisfacción y reconocimiento de personas prácticas, pagándosele por quenta de su magestad sessenta reales de ardites por cada cana cúbica de pared de cal y canto y diez reales por la escabación y terraplenes, con condición que la tierra de los fossos y cimientos hayan de hechar en dichas obras, midiénsolas o por escavación o terraplenes cada cana cúbica; y los mesmos sessenta reales por cada cana superficial de piedra labrada.

2. Item, que tambien harán todas las fortificaciones y otras obras que se hubieren de fabricar en el plano de la dicha ciudad de Gerona, desde el estado que las tiene oy el dicho Francisco Puch, pagándoseles por cada cana cúbica de los géneros expressados en el capítulo precedente a los precios susodichos.

3. Item, que siempre que se les asista con el dinero necessario para dichas obras, no hayan de alçar la mano de ellas por pretexto ni razón ninguna, y que assi reciprocamente no se les pueda obligar a trabajar no socorriéndoles con el dinero que se les quedare debiendo por lo obrado.

4. Item, que si alguna de dichas obras no saliere fabricada a satisfacción por lo que toca a los materiales o por mal trabajados, resarcirán el danyo que en esto se reconociere.

5. Item, que a proporción del caudal que se les diere hayan de poner el número de la gente, cavalgaduras y acarreos que le correspondieren y adelan-

tarán dicha obra en la cantidad de canas que se les ordenare precediendo los medios necesarios.

6. Item, que pondrán por su cuenta y costa todos los materiales y arremientas, sin que quede por cuenta de su magestad más de la paga de dichos precios.

7. Item, que se les medirá cada mes lo que fueren trabajando, para reconocer si lo obrado corresponde a la cantidad del dinero que se les hubiere de anticipar y estar en la inteligencia de que no percivan más de lo que legítimamente hubieren devengado.

8. Item, que se les haya de adelantar para la prevención de dichos materiales y arramienta, la cantidad de mil y quinientos reales de ocho, y que dentro de ocho días después de havérseles entregado dicha cantidad, hayan de empezar el trabajo y proseguirlo en la forma referida, y que el dinero que se les hubiese adelantado para dichas prevenciones se les haya de descontar al fin de la obra y no antes.

9. Item, que haviéndose otorgado la presente escritura, por las dichas partes se haya de mandar al dicho Navarro que en todo y por todo se abstenga de la fábrica de dichas obras y que se les hayan de mandar medir y entregar al dicho Bouera y companyeros. Y que assi mismo se hayan de medir las obras que ha echo el dicho Francisco Puch en el dicho plante, para que las que se obraren de ahora en adelante se puedan regular a los precios de la baja que se ha echo, como va referido en el capítulo primero. Y si el dicho Juan Navarro tuviere algunos materiales al pie de la obra se los haya de comprar el dicho Bouera y companyeros, por el valor que los apreciaren personas peritas nombradas por ambas partes.

10. Item, que si por algún accidente se mandasse al dicho Bouera y companyeros suspender la continuación de dichas obras y que tuvieren algunos materiales prevenidos al pie d'ellos, se les haya de mandar pagar su valor, después de taçados, del dinero de la Real Hazienda o descontarselos de la anticipación.

11. Item, que si se liquidará, que los dichos Jacinto Querol, Francisco Bouera y Francisco Puch son acreedores a la Real Hazienda, de alguna cantidad o cantidades de dinero por razón de qualesquiera obras que hayan trabajado y tenido a su cargo por si o en Companyia de otros, que hayan de estar y estén las referidas cantidades sugetas tambien a la fiança de lo que contiene este contrato, hasta haver cumplido con todo lo que expressa.

12. Item, por quanto dicho Francisco Bouera no tiene al presente especial poder del dicho Francisco Puch para la obligación y otorgamiento d'este contrato y ajuste, a convenido entre ambas partes que el dicho Francisco Bouera, co-

mo tambien el dicho Jacinto Querol, se hayan de obligar como se obligan, a que dentro de veinte dias contaderos dende el dia de la fecha de esta escritura en adelante, exhivirán y presentarán a dicho senyor veedor general, legitimo y especial poder del dicho Francisco Puich, para loar, ratificar y abonar las dichas capitulaciones y todo lo que en nombre de aquel el dicho Bouera ha echo, capitulado y obrado en este instrumento o bien presentarán instrumento público con que el dicho Puig ratifique las dichas capitulaciones y se obligue su persona y bienes y de la misma manera que lo hacen los dichos Bouera y Carol. Y que si el dicho Francisco Puig no aprobare y ratificare todo lo contenido en esta scritura y la obligación que contrahe en su nombre el dicho Francisco Bouera, dentro del término senyalado, tengan obligación de presentar otro companyero o fiança, tal y tan buena como el dicho Puch que se mancomune con ellos.

Y el dicho senyor vehedor general se obliga en nombre de su magestad, a que se les dará satisfacción a los dichos Francisco Bouera y companyeros, de los precios en que van arriba ajustadas las dichas obras en los preincertados capítulos y en su cumplimiento obligó la Real Hazienda.

Y los dichos Francisco Bouera, por si y en nombre de dicho Francisco Puch y Jacinto Querol, como principales, y Juan Avellá, labrador y Joseph Serra y Andrés Bellón, carpinteros vezinos de Barcelona, como fiadores para cumplimiento de lo que están obligados cumplir y observar por su parte los dichos principales, como en los capitulos de arriba va expressado y es de su obligación, se obligaron todos juntos principales y fiadores y los unos por los otros y cada uno a solas por todos, sus personas y todos sus bienes y derechos muebles y rahices y de cada uno de ellos havidos y por haver, con restitución de todas costas danyos y menos labor y con las demás cláusulas necessarias en semejantes auctos estilados.

Y los dichos fiadores renunciaron a la ley que dice: Que primero sea echa execución en los bienes de los principales antes que en los bienes de los fiadores y otras leyes y derechos que les faborece por razón de fiadores.

Y todos unos y otros assi principales como fiadores, renunciaron su propio fuero y jurisdicción y otro qualquier derecho, razón o costumbre que les puede faborecer y la general renunciación y se submetieron y pusieron ellos y sus bienes al fuero y jurisdicción de la Capitania general de este Exército y del Tribunal de la Real Hazienda y de otros qualesquier fueros y jurisdicciones, dando poder a qualesquiera justicias ante quien esta carta pareciere, para que les apremien a su cumplimiento por todo rigor de justicia y via executiva como en ella se contiene.

Y assi las dichas partes juraron a Nuestro Senyor Dios y a sus sagrados

quatro Evangelios de tener, cumplir y servir todo lo arriba contenido, a çaber es, cada uno por lo que le tocare a su parte.

A todo lo qual fueron presentes por testigos, a çaber es, al otorgamiento del dicho senyor vehedor general, en nombre de su magestad: Francisco Bouera y Jacinto Querol, los dos por si y en sus nombres propios; Francisco Fau, maestro carpintero vesino de Barcelona y Pedro la Peña, commissario mayor de la Proveduría general.

E después a los sinco de dicho mes de março d'este presente anyo, el dicho Francisco Bouera, en nombre de dicho Francisco Puig, como su poder haviente para las cosas susodichas, por aucto que passó ante Narciso Martorell, notario público de la ciudad de Gerona, al primer dia de dicho mes y anyo, atorgó esta presente escritura por lo tocante a la parte y obligación de dicho Francisco Puig, a cuyo otorgamiento fueron presentes por testigos, Valentin Abadal y Joseph Sala, oficiales de la pluma residentes en dicha ciudad de Barcelona.

Apud me Iosephum Virgili, notarium publicum regium collegiatum Barcinone.

Testes Francisco Fau, mestre fuster y Pedro la Peña, comissario mayor de la Proveduría gensral.

A. H. P. B., José Virgili, leg. 3, man. concord. sent. arbitr. años 1667-1687, fol. 446.